

Andrea Jochmanová

Emil František Burian a cesty za operou

Helena Spurná. *Emil František Burian a cesty za operou*. Praha: Koniasch Latin Press, 2014. 352 s.

Obsáhlá studie Heleny Spurné, která se problematikou osobnosti a díla Emila Františka Buriana zabývá už od dob svých vysokoškolských studií, přináší jistě pozoruhodný pohled na dodnes jen málo vytěženou oblast Burianova hudebně-dramatického díla. Autorka na téměř třech stovkách stran představuje v logickém sledu vývoj Burianovy tvůrčí koncepce zcela v souladu s jeho všestrannou divadelní aktivitou. Již z prvních řádků této velmi obsáhlé práce je zřejmé, jak složitým úkolem by bylo pojmenovat všechny nuance fenoménu Burianova operního díla bez hluboké znalosti celého společenského i vývojového kontextu, bez zásadních znalostí divadelní teorie a historie, stejně jako bez zásadních vědomostí z oblasti muzikologie. Svou roli při tak poučeném a zevrubném zpracování vyčteného tématu jistě sehrály i jiné důležité aspekty. Tím prvním je, že v průběhu devadesátých let dvacátého století docházelo k odklonu od příliš dogmatického výkladu dědictví avantgardy diktovaného někdejšími režimem, což umožnilo nalézat hlubší souvislosti a utvářet o české avantgardě poněkud odlišný obraz, než tomu bylo doposud. Druhým je skutečnost, že se po dlouhých desetiletích našly některé archivní materiály, uložené v pozůstalostech souputníků avantgardy. Kromě již dříve zpracovaných pozůstalostí Emila Františka Buriana a Jiřího Frejky, jež byly badatelům k dispozici, se nově objevily některé materiály přestě-

hovanějšího se a nově zrevidovaného fondu Divadelního oddělení pražského Národního muzea, zpřístupněna byla i pozůstalost Loly Skrbkové, uložená ve fondu Oddělení dějin divadla Moravského zemského muzea v Brně. Jistě i z těchto důvodů je vlastně výhodou, že si výrazné Burianovo dílo počkalo na své náležité vymezení tak dlouho, aniž by bylo omezeno nedostatečnou pracovní základem či svázáno předepsanou interpretací.

Monografie Heleny Spurné odkazuje v první řadě na umělecký rozsah skladatele, záhy teoretika, redaktora, básníka, spisovatele, dramatika, režiséra, zakladatele a vedoucího činitele voicebandu, dramaturga a divadelního ředitele Emila Františka Buriana. Tento úctyhodný přesah do mnoha tvůrčích sfér nebyl sice ve své době nijak netypický, neboť v avantgardním pojetí přestupování hranic mezi jednotlivými uměleckými druhy nebyla nouze o umělce, kteří byli schopni uplatnit se nejlépe hned v několika oborech, jak tomu bylo například u Karla Teige (teorie, typografie, architektura, malířství, básnictví), Jiřího Voskovce (básnictví, malířství, dramatická tvorba, herectví), Miroslava Ponce (hudba, malířství, scénografie) a jiných. Přesto nám hudebně-dramatická tvorba Emila Františka Buriana zůstávala až dosud ukryta za obecné povědomí o jeho několika operách, uváděných v Národním divadle v Praze či v Brně, dokonce o jedné uvedené až po dlouhých desetiletích, dále

o voicebandu, užitém jako tvárného melodického prostředku už v době prvních Burianových pokusů o spojení s avantgardním divadlem, o jeho hudebně-režijní koncepci divadelního artefaktu atp. Autorka totiž v chronologickém sledu představuje nejen jednotlivé Burianovy operní práce, ale sleduje také všechny vývojové souvislosti, včetně setkání s osobnostmi, díly, uměleckými směry, skupinami, které měly na aktuální rozpoložení Buriana-skladatele v době práce na konkrétním díle vliv. Přitom nenechává stranou ani další složky Burianovy tvorby, zejména pak zásadním způsobem připomíná dosud málo reflektované rané teoretické studie, včetně v poetickém duchu sepsané práce, představující Burianovo chápání divadelního díla jako syntetického umění (*Polydynamika* 1926), a předkládá také zprávu o raných kompozicích (např. *Beznadějná samomluva* 1922), které odhalují hlubší souvislosti Burianova zájmu o dynamický vztah slova a hudby. Stranou zájmu nezůstal ani vztah Buriana k lidovým písním a jejich osobi-

tým úpravám; studie na názorných příkladech ukazuje, jakým způsobem je skladatel transponoval a jejich nové významotvorné funkce využil v rámci konkrétní hudebně-dramatické práce. Některé pasáže z monografie Heleny Spurné považují v mnohém z naznačených okruhů za doslova objevné.

Publikace *Emil František Burian a cesty za operou* je poctivým vědeckým dílem, a přitom pozoruhodnou faktografickou sondou do málo známé části tvorby uměleckého hegemonu EFB, jehož 110. výročí narození a 55. výročí úmrtí je věnována. Pevně věřím, že si najde svůj okruh čtenářů i mimo odbornou veřejnost a že bude považována za klíčovou studii, která velmi jasně, čtivě a přesvědčivě odhaluje kořeny Burianova díla a definuje jeho proměny v čase a prostoru. Osobně přitom doufám, že kromě děl Bořivoje Srby, jemuž je ostatně in memoriam kniha dedikována, budou teatrologové k dalšímu studiu Burianova díla brát v potaz také tuto poučenou práci Heleny Spurné.